

POSTANOWIENIE

25 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 25 lipca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku J. S.
z udziałem L. P. i Z. P.
o rozgraniczenie,
na skutek skargi kasacyjnej J. S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Koninie
z 18 sierpnia 2022 r., I I Ca 335/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od wnioskodawcy J. S. na rzecz uczestników postępowania L. P. i Z. P. kwotę 394 (trzysta dziewięćdziesiąt cztery) złote tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia wnioskodawcy odpisu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli

skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Koninie z 18 sierpnia 2022 r., sygn. akt I 1 Ca 335/22, pełnomocnik wnioskodawcy J. S. oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., mimo że zaniechał wskazania tego punktu, zawarł bowiem w jednostce redakcyjnej tego wniosku po myślniku sformułowanie „występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego”. Podał następnie, że w sprawie istnieje istotne zagadnienie prawne i potrzeba rozstrzygnięcia problemu występujących wątpliwości co do stanu prawnego przebiegu granic nieruchomości i ich wpływu na dokonanie wyboru kryterium rozgraniczenia wskazanego w art. 153 k.c. Istnieje potrzeba wskazania i doprecyzowania kryteriów do działania sądów przez wskazanie, jak poważne muszą w sprawie wystąpić wątpliwości co do stanu prawnego granic nieruchomości, aby sąd rozpoznający sprawę o rozgraniczenie uznał brak możliwości stwierdzenia stanu prawnego granic, a przeszedł do kryterium ostatecznego spokojnego posiadania.

Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurem, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, IC BSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie

o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Z tej przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Ponadto, w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że zagadnienie to nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, niepubl. i z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20, niepubl.). Zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., musi być przydatne dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej skargi kasacyjnej, w tym znaczeniu, że rozstrzygnięcie tego zagadnienia ma znaczenie dla oceny zasadności bądź wniesionej skargi kasacyjnej.

W ocenie Sądu Najwyższego wskazana przez skarżącego przesłanka nie została wykazana. Skarżący nie spełnił powyższych wymagań, powołując się, w ramach wskazanej przyczyny kasacyjnej, na problem dotyczący potrzeby doprecyzowania kryteriów, według których sądy powinny rozstrzygać wątpliwości co do stanu prawnego granic nieruchomości, aby móc przejść do kryterium ostatniego spokojnego posiadania zgodnie z art. 153 k.c. Należy podnieść, że orzecznictwo dotyczące art. 153 k.c. oraz postępowania dowodowego, stanowiącego podstawę procedowania w postępowaniu rozgraniczeniowym, jest szeroko ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera przekonujących nowych argumentów wykazujących potrzebę ponownego odniesienia się Sądu Najwyższego do zagadnienia prawnego sformułowanego w skardze kasacyjnej. Orzecznictwo to jednoznacznie ukierunkowało pogląd na funkcjonowanie tego przepisu zarówno w aspekcie materialnoprawnym, jak i procesowym, a także w zakresie dowodów stanowiących podstawę do orzekania. Przepis, zawarty w art.

153 k.c., wyznacza trzy kryteria rozgraniczenia nieruchomości oraz reguluje następującą kolejność ich stosowania: aktualny stan prawny, ostatni spokojny stan posiadania oraz uwzględnienie wszelkich okoliczności. Waga kolejnych kryteriów czyni niedopuszczalnym dokonanie rozgraniczenia przy zastosowaniu drugiego czy trzeciego kryterium, dopóki można ustalić granice na podstawie aktualnego stanu prawnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 listopada 2006 r., II CSK 206/06, niepubl.). Sąd *meriti* ustalił przebieg granicy między działkami stanowiącymi własność wnioskodawcy i uczestników stosując kryterium ostatniego spokojnego stanu posiadania. Zdaniem skarżącego granica powinna być natomiast wyznaczona według stanu prawnego, jednakże nie wykazał, by istniały podstawy do rozgraniczenia nieruchomości według tego kryterium. Stan prawny, o którym mowa w art. 153 k.c., stanowi pierwsze i najważniejsze kryterium rozgraniczenia. Obejmuje on aktualny stan nieruchomości w chwili orzekania, uwzględniający wszystkie czynniki, mające na to wpływ, możliwe do stwierdzenia na podstawie niekwestionowanych twierdzeń i dowodów przeprowadzonych w toku postępowania. Stan prawny to stan wynikający w szczególności z tytułów własności, z orzeczeń sądów i decyzji administracyjnych, a także z map ewidencyjnych (katastralnych), przedstawiających konfigurację nieruchomości gruntowych. Istotne znaczenie mogą mieć dokumenty w postaci: map, wyrysów map, operatów geodezyjnych, wyników pomiarów geodezyjnych będących podstawą ewidencji gruntów i wpisów w księgach wieczystych. Jednakże stan prawny nieruchomości mogą kształtować także różne zdarzenia prawne, które należy oceniać na podstawie wszelkich dokumentów i innych dowodów, w tym osobowych. Art. 153 k.c. zapewnia sądowi swobodę co do rodzaju środków dowodowych, na podstawie których następuje odtworzenie przebiegu granicy, wiarygodność zaś i moc tych dowodów podlega swobodnej ocenie, stosownie do art. 233 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 lutego 2023 r., I CSK 5901/22, z 21 maja 1998 r., III CKN 475/97; z 20 listopada 2014 r., V CSK 71/14; z 3 lipca 2019 r., II CSK 817/18, z 16 października 2020 r., III CSK 48/20, z 3 lipca 2019 r., II CSK 817/18, z 20 marca 2019 r., IV CSK 388/18). Sąd dokonujący rozgraniczenia nieruchomości ma zatem pełną swobodę w ustaleniu stanu prawnego granic, przy czym opiera się na ocenie całego

materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Trzeba podkreślić, że korygowanie przebiegu granicy na podstawie kryterium stanu prawnego jest wykluczone, gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na jednoznaczne ustalenie przebiegu granic rozgraniczanych nieruchomości. W szczególności, gdy dokumenty nie wskazują na ten sam przebieg spornej granicy lub wskazują inny przebieg granicy, są obarczone błędem i nie mogą odzwierciedlać stanu prawnego, który jest sprzeczny (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 października 2019 r., IV CSK 521/18). Należy wskazać na ukształtowany w orzecznictwie i doktrynie pogląd, że zapisy ewidencji gruntów i budynków, które są również uwzględniane przy możliwości ustalenia granicy według stanu prawnego, mają jednak charakter techniczno-deklaratoryjny i dokonywane w niej zmiany nie mogą rozstrzygać ani o prawie ani przedmiocie własności, szczególnie wówczas, gdy – jak wskazano wyżej – nie obrazują one jednolicie przebiegu spornej granicy. Z tej przyczyny nie można przyjąć, że granica ewidencyjna jest w każdych okolicznościach równoznaczna z granicą prawną, ponieważ stan wynikający z ewidencji gruntów nie zawsze pokrywa się ze stanem prawnym w rozumieniu art. 153 k.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 lutego 2000 r., I CRN 126/94, niepubl.). Jest to jedynie okoliczność, którą należy uwzględnić przy ustalaniu, czy mamy do czynienia z granicą prawną. Granica prawna może zostać ustalona zgodnie z granicą ewidencyjną, o ile materiał dowodowy na to pozwala. Jednakże, jest to możliwe tylko wtedy, gdy dane te pozwalają na pewne ustalenie przebiegu tej granicy, czyli zasięgu prawa własności. W orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym rozstrzyga się, co stanowi granicę prawną, wskazuje się jedynie, na czym polega granica prawna i jakie dowody służą do jej wykazania. Nie przesądza to jednak, że obecność takiego dowodu w sprawie automatycznie oznacza możliwość jednoznacznego ustalenia przebiegu granicy prawnej. W niniejszej sprawie, zarówno Sąd pierwszej instancji, jak i Sąd drugiej instancji, szczegółowo wyjaśniły okoliczności faktyczne i prawne związane z niemożnością zastosowania pierwszego kryterium i zastosowaniem kryterium drugiego. Należy zauważyć, że Sąd stwierdził, że dane wynikające z ewidencji gruntów nie stanowią granicy prawnej i nie można ich traktować jako równoznacznych z granicą prawną. Nie oznacza to jednak, że Sąd zlekceważył te

dane. Opierając się bowiem na opinii biegłego geodety, wyjaśnił, dlaczego dane zawarte w ewidencji gruntów nie pozwalają na ustalenie granicy prawnej. Wskazano m.in., że pomiary były wykonywane w latach 50-tych i były bardzo niedokładne. Trzeba wskazać, że opinia biegłego podlega ocenie sądu, jak każdy inny dowód przeprowadzony w sprawie. Nie ma przeszkód do wykorzystania opinii biegłego geodety przez sąd, jeżeli z treści opinii wynika przebieg granicy według kryterium rozgraniczenia przyjętego przez sąd. Sąd dokonujący rozgraniczenia nieruchomości ma pełną swobodę w ustaleniu stanu prawnego granic, przy czym opiera się na ocenie całego materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Wobec oceny danych ewidencyjnych za niedokładne, Sądy *meriti* mogły więc uznać przy uwzględnieniu innych dowodów przeprowadzonych w sprawie, że nie określają one zasięgu granicy prawa własności w sposób pewny. W związku z powyższym, rozgraniczenie nie mogło nastąpić według pierwszego kryterium określonego w art. 153 k.c. Należy też zauważyć, że formuła użyta przez Sąd drugiej instancji „przyjęcia ustaleń faktycznych oraz oceny prawnej sądu pierwszej instancji za własne” oznacza, że po zbadaniu sprawy Sąd ten doszedł do wniosków tożsamyh z wnioskami Sądu pierwszej instancji. Dochodząc do wniosków pokrywających się z rozważaniami sądu pierwszej instancji sąd drugiej instancji nie ma obowiązku powielania sposobu uzasadnienia przyjętego przez sąd pierwszej instancji, lecz może zastosować powszechnie przyjętą formułę (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 września 2019 r., IV CSK 563/18, niepubl.).

Wskazać należy również, że nie zachodzi też nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. art. 98 § 1¹, 3-4, art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c. oraz przepisów § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności

adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zm., obecnie tekst jedn. Dz.U z. z 2023 r., poz. 1964).

[SOP]

r.g.